

Maida Mujević

VRTOGLAVICA

Sanjao sam ga. Ogromna vrelna je pružala svoje pipke ka meni, dodirivala me po čelu i plećima. Nesnosna je. Nisam mogao da podnesem crne rupe pred očima, koje mi je stvarao prejak sunčev zrak. Ne čeznem pretjerano za toplinom i sjajem podneva, bojim se već dugo da mi ponovo ne pomuti svijest. I onda kada sam u stanju da malo razmišljam, osjetim miris i ukus gvožđa, a crne rupe u horizontu, koje prije pomenuh, pune se tamnocrvenom krvlju, koja liči na gezir. Ja osjećam da ključaju, svaki put. I svaki put me vrati rukom u ruku oca. Zato se, evo i sad, osjećam kao dijete. Ne, nisam raskrstio sa djetinjstvom. Ponovo sam osjetio vrtoglavicu, ona mi pomućuje um, pamćenje, želje. A strahove ne dira. Ali, predajem joj se, kao uvijek, kao i onda kada je došla u nevrijeme. Nevrijeme mi je odnijelo oca i njegovu hrapavu ruku, kao mač oštre riječi ogrnute ljubavlju.

Probudih se na bolničkom krevetu, skoro oporavljen. Hladno je, a ja pokriven samo tankim, bijelim čaršavom. Osjećam se izbavljenim od kandži prirode koja vreba vani.

Zdravlje mi nije najbolji prijatelj i ostaću nekoliko dana zaštićen od svega čega se bojim vani, a sve to je samo priroda, njena izobličena slika u mojim zapažanjima i mom poimanju straha. Iz bunara mojih uzavrelih razmišljanja, izvuče me okret jednog bolesnika ka meni. Bio je na krevetu do mog. Do tada sam mislio da sam sâm u prostoriji. Opazih da postoji još jedan krevet, prazan i uredno namješten.

Treći dan mog boravka obilježilo je moje zasićenje razgovorom sa ovim, naizgled dosadnim čovjekom. Učinio je moj boravak u toj sobi dužim, jer je pravio vrtlog iste priče do beskraj, sve ono što već znam: da je život težak, da je zdravlje najbitnije, da se teško živi, da ljudi idu iz Bihora, da je teško za mlade... Za mene su to uslovi koji se moraju prihvatiti da bi se živjelo, rizik koji se preuzima dolaskom na ovaj svijet.

Četvrtog dana bio je vidno uznemiren i htio je, po svaku cijenu, da mu budem samilosan sagovornik. Uhvatio sam trzaje nervoze na njegovom čelu i iznad usana, govorio je o svom teškom životu kao da mu vrh strijele dodiruje Adamovu jabučicu. Mislim da je to radio iz

sveopšteg nezadovoljstva životom, i da još uvijek nije pronašao sebe. Ipak, jedna njegova priča je dotakla moje interesovanje. Ovako ću je reći, po sjećanju:

„Ja sam odrastao bez majke, na porođaju je bilo - ja ili ona. Nas petorica braće većinu djetinjstva nismo imali šta jesti, jer nije se našao niko ko bi nam umijesio hljeb. Jeli smo ga ponekad, kada bi najstariji brat, kome je bilo petnaest godina, zamijesio po sjećanju, nadajući se toploj i mekanoj sredini hljeba, ali - da se ja sjećam - nikad nešto takvo tada nismo pojeli. Kroz koju godinu prodavao sam voće i povrće na pijaci, najprije bio šegrt na tuđoj tezgi, a onda uz Božiju pomoć stekao i sopstvenu. Davao sam na veresiju, davao sam i džabe kome je trebalo, nikad nikoga na kantar nisam zakinuo, nikad krivo mjerio, niti uhodio dužnike i prekraćivao im tragove i zalogaje. Jednoga dana desila se svađa na pijaci. Ljudi je bilo koliko i mrava, a sjećam se da je bila tolika žega i vrućina, da sam zamalo pao glavom u gajbu paradajza. Tako topao dan nisam ni prije toga, a ni kasnije, iskusio. Taman sam se htio napiti vode kada začuh galamu i psovke, muške krikove i pokoji ženski vrisak. Od onolikog sunca nisam ni vidio čisto i jasno šta se dešava. Mjesto na kome su se sukobljavala dva muškarca sada je počelo da se širi u veliki krug, ljudi su stajali jedni preko drugih kao čopori pasa, a krug je polako počeo da se kreće, naprijed – nazad, lijevo – desno. Obarali su tezge, gazili svjež i mesnat paradajz, jagode, a glavice kupusa bile su rastavljene u listove i na njima se nazirali tragovi cipela, sve različite šare, da mi sam Bog oprost. Najžalije mi je bilo starih žena, čuvale su da im neko u hrpi ne ošteti kesu, pa da ispadne to malo što su kupile. O, Bože, kako jaka zvijer je čovjek, bez oštih očnjaka, ali sa oštrim sječivima u džepovima.

Slučajno sam skrenuo pogled ka prikolici kamiona u kojem bijaše ostalo nekoliko gajbi. Opazih mladića u staroj, poderanoj trenerci tamnoplave boje. Uzrujan i preznojen, stajao je okrenut mi leđima. Činilo mi se da mu se cijelo tijelo treslo kao od udara groma. U toj gužvi i nemiru kome nisam znao razlog, prepao me je pucanj od strane tog mladića. Skočio je iz prikolice, a zatim nesigurnim koracima približio se masi, čak je jednom i dotakao zemlju koljenom. Jasno sam vidio da je ispalio metak, ali nisam vidio u koga. Nakon toga nastala je tišina, a zatim se ponovo počеше podizati tonovi. Mladić je pobjegao

nekuda, osvrnuvši se samo jednom, i tada mu vidjeh i lice. Ponovo je počelo guranje među ljudima, a ja sam očekivao da neko potrči za mladićem. Ali, niko nije, jer niko nije opazio ko je pucao.

Kasnije sam saznao da je došlo do svađe između dvojice ljudi na pijaci, koja je prerasla u tuču, zbog bezazlene stvari. Pedesetdvoгодиšnjak je ubijen pred mnogo očiju, a drugi učesnik u tuči, osuđen je samo uslovno jer, naravno, kod njega nisu pronašli pištolj. Sve ostalo je nepoznanica.

Ja, kao svjedok, nisam ništa uradio, nisam svjedočio o onome što sam vidio, a taj neko je trebalo da platim kaznu. Ćutao sam, nisam imao hrabrosti da se suočim sa obavezom da budem dobar i savjestan čovjek. Možda griješim, možda ne griješim, ne znam. Sjetim se toga veoma često, valjda zato što sebe zamišljam na istom groblju sa nastradalim čovjekom, a ponekad brinem i krivim sebe što sam lud. A mislim, na kraju, ovo me se nije ticalo, i ni sada me se ne tiče, ne znam ni sam zašto ti ovo pričam, navire mi..."

Ja sam u trenutku postao hladan kao stijena, gledao sam u svoje pomodrele ruke, čovjek kraj mene se pokrio bijelim čaršavom do vrata i ispravio leđa, gledajući u plafon. Stavio je ruku preko ruke na stomak i duboko udahnuo. Ne znam zašto nisam mogao da mu kažem ni riječ, pa ni da mu se zahvalim na tome što je podijelio sa mnom tu sasvim običnu priču. I moja obična priča počinje jednog sunčanog, pijačnog dana. Imao sam dvadeset i tri godine, ojađeno siroče bez oca i sa starom i bolesnom majkom. Oca sam izgubio sa trinaest godina kada ga je na kućnom pragu ubio čovjek zbog 200 maraka duga. Mogao sam, ali nisam htio, da prihvatim činjenicu da nikada više neću progovoriti ni riječ sa ocem, niti ga vidjeti, i da ćemo se, možda, navići na život bez njega. Bijes mi je udarao u lobanju i grudni koš, odzvanjalo mi je u ušima da je život mog oca vrijedio samo 200 maraka. Sve je mirisalo na osvetu, svaki korak koji sam napravio, svaki zalogaj koji sam pojeo, sve od tad je vodilo jednom cilju. Zato što nisam mogao da živim radeći u očevoj radionici, živjeći u očevoj kući, kalemeći očeve jabuke i šljive, ići stopama kojima je on hodao, a da ne uradim nešto dostojno njegovog imena. Nisam očekivao da će tog dana biti toliko toplo, nikada nisam mogao da podnesem toliku svjetlost i toplotu, jer je takvog jednog dana i moj otac krvnički ubijen. Od tada osjećam

vrtočlavicu kad god sunce bezobrazno probije oblake i pretjera. Pratio sam ubicu dvije godine, svakog pijačnog dana i svakog većeg događaja gdje se okupljaju ljudi, ne bi li se ukazala prilika da osvetim oca. Od komšije sam čuo da mu ubica duguje nešto para, mizernu svotu, i da ga očima ne može vidjeti, jer stalno zajmi, kod svakoga zajmi, a ništa ne vraća; po svaku cijenu traži opet, pravi poznanike budalama, prijatelje magarcima, rod hajvanima, a svako ga se boji, jer je robijao osam godina zbog ubistva. Onda je pomilovan.

Činilo mi se da ponovo proživljavam onaj isti dan, istu vrtočlavicu i težak dah. Išao sam od tezge do tezge, prateći mu svaki korak, svaki pokret. Nisam se nadao da ću imati bilo kakvu priliku, previše je bilo ljudi, vrelina me je gušila, nisam vidio dobro, jedini sam koji to nije mogao da podnese, kao slijepi miš. U džepu stare trenerke opipavao sam očišćen i napunjen pištolj. Taman mi je neka starija žena na silu nudila da probam stari sir s vrha noža, kad sam ispustio iz vida svoj plijen. Vidjeh da sam ga izgubio, ali prepade me iznenadna svađa i psovke, proste riječi, miris znoja i nečeg ustajalog što mi je paralo nozdrve. Kako ne mogah da se probijem među hrpom pomahnitalih ljudi, popeh se na jednu prikolicu od kamiona, da bih vidio kuda se ubica kreće, kad - on se uhvatio sa nekakvim bradatim čovjekom, tuku se, a neki jadnici ih razdvajaju. Čujem, bradati traži pare nazad, i govori: „Daj mi moje pare, vučeš me za nos!” Predočih sebi da je upravo tada pravi trenutak. Skočih sa prikolice, izgubih se u masi i izručih mu jedan metak u desni gornji dio grudí. Drugim metkom okrznuh po ramenu jednog što ih je razdvajao. Ne znam kako, ali niko me nije opazio, zbrisao sam kao zec. Zamakao sam iza kamiona sa robom misleći da me niko nije vidio, sve do danas. Danas sam ponosan, jer me nije strah da priznam da sam osvetio oca, a tada mi je mladost izazivala ludački strah. Bojao sam se ljudi. Ne bojim se više. Sada se bojim samo zvijeri, samo duga, samo nepravde. Bojim se toga da ponovo ne počnem da se bojim. Briga me što me je vidio ovaj čovjek kad me je vidio Bog. Tonem duboko u vrtočlavicu, sve dublje i dublje, i sve se manje bojim.